

זביירצ'ה

זביירצ'ה – עיר בנפת זביירצ'ה, מחוז קייילצה, פולין. ראשיתה ככפר קטן במאה ה-12.

היישוב התפתח באמצע המאה ה-19 בעקבות הנחת מסילת הברזל ורשה-וינה שעברה במקום. תרמו להתפתחותו של היישוב גם מכרות ברזל ופחם, לידם צמחו מפעלי תעשייה. לא ידוע מתי הגיעו היהודים הראשונים לזביירצ'ה. במחצית השנייה של המאה ה-17 הותר ליהודים להתיישב במקום. קהילה יהודית הוקמה בה בסוף המאה ה-19.

ב-1921 מנתה אוכלוסיית זביירצ'ה 29,507 נפש, בכללם 6,095 יהודים. ב-1926 קבלה זביירצ'ה מעמד של עיר. ב-4 בספטמבר 1939 נכבשה זביירצ'ה בידי הצבא הגרמני, סופחה לרייך ושמה הוסב לוורטאנאו (Warthenau). הגרמנים מצאו במקום קהילה יהודית בת כ-7,000 נפש ומיד החלה מסכת של פגיעה ביהודים, התעללות, השפלה, גזל רכוש וחטיפות לעבודות כפייה. ב-1941 נכלאו יהודי זביירצ'ה בגטו סגור, מוקף גדר תיל.

באוגוסט 1942 התקיימה בגטו ה"אקציה" הראשונה וכ-2,000 יהודים שולחו למחנה אושוויץ. לאחר "אקציה" זו, הוקם בעיר מפעל לתפירת מדים לצבא הגרמני במסגרתו עבדו כ-2,500 יהודים, גברים ונשים. בסוף אוגוסט 1943 התקיימה בגטו "אקציה" השנייה, במהלכה גורשו לאושוויץ כ-6,000 – 7,000 יהודים, שכללו הן יהודים מקומיים והן פליטים שהגיעו לזביירצ'ה או גורשו אליה מראשית המלחמה. מייד אחר כך הוכרזה זביירצ'ה כ"יודנריין" (נקייה מיהודים), למרות שתודות לשתדלנות מנהלי מפעל המדים הגרמני, הושארו כ-500 מהעובדים היהודים בז'ביירצ'ה. אולם, באוקטובר 1943 שולחו גם הם למחנה אושוויץ. מסוף 1942 פעלה בז'ביירצ'ה מחתרת יהודית של צעירים חברי תנועת "השומר הצעיר" ובראשה ברל שוורץ. פעמיים הצליחו חברי המחתרת להבריח אל מעבר לגבול קבוצות של משפחות יהודיות, וזאת באמצעות תעודות מזויפות ופעילי הברחה. בפעם השלישית נתפסו האנשים ונרצחו. כמה יהודים נוספים ניצלו בזכותו של גרמני, תושב זביירצ'ה, פלווה שמו. ב-20 בינואר 1945 שוחררה העיר בידי הצבא האדום.